

საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს

სკოპინგის დასკვნა N 20

12.02.2019

საერთო მონაცემები:

საქმიანობის დასახელება: ცაგერის, ტყიბულის და წყალტუბოს მუნიციპალიტეტების ტერიტორიებზე ორჯაჭვა 220კვ ძაბვის საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზის „წყალტუბონამახვანი-ტვიში-ლაჯანურის“ მშენებლობა და ექსპლუატაცია

საქმიანობის განმახორციელებელის დასახელება და მისამართი: სს „საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა“. ქ. თბილისი, ბარათაშვილის ქ. N2

საქმიანობის განხორციელების ადგილი: ცაგერის, ტყიბულის და წყალტუბოს მუნიციპალიტეტები

განაცხადის შემოსვლის თარიღი: 26.12.2018

მონაცემები სკოპინგის ანგარიშის შემდგენელის შესახებ: შპს „გამა კონსალტინგი“

ძირითადი საპროექტო მონაცემები

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით სამინისტროში სს „საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემას“ მიერ წარმოდგენილია ცაგერის, ტყიბულის და წყალტუბოს მუნიციპალიტეტების ტერიტორიებზე ორჯაჭვა 220კვ ძაბვის საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზის „წყალტუბო-ნამახვანი-ტვიში-ლაჯანურის“ მშენებლობის და ექსპლუატაციის პროექტის სკოპინგის ანგარიში.

დერეფნის გადამკვეთი და მომიჯნავე ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან აღსანიშნავია მდ. რიონი, ლეხიდარი და მისი მცირე შენაკადები. ეგხ-ს დერეფნის ჯამური სიგრძე დაახლოებით 45 კმ-ია. საპროექტო 220 კვ ეგხ გამოიყენებს არსებული ეგხ „დერჩი“-ს დერეფანს, პროექტი ითვალისწინებს არსებული ეგხ „დერჩი“-ს გაორჯაჭვებას.

საპროექტო 220 კვ ძაბვის ეგხ თითქმის მთლიანად გატარდება უკვე ათვისებული (ეგხ „დერჩის“) დერეფნის ფარგლებში. ეგხ-ს დიდი ნაწილი დაგეგმილი 500 კვ ძაბვის ეგხ „ლაჯანური-წყალტუბოს“ პარალელურად გაივლის, რაც ეგხ „დერჩის“ გაორჯაჭვიანებით და ამასთან ერთად ასაშენებელი, საპროექტო ჰესების კასკადში („ზედა ნამახვანი“, ანუ „ტვიში ჰესი“ და „ქვემო ნამახვანი“ ანუ „ნამახვანი-ჟონეთი ჰესი“) შეჭრით უზრუნველყოფს ჰესების გამომუშავებული ელექტროენერჯის გამოტანას ქვესადგური „წყალტუბოს“ მიმართულადაა.

საპროექტო ეგხ-ს დერეფანი იწყება სოფ. ალპანასთან დაგეგმილი 500 კვ ქვესადგურიდან „ლაჯანური“. ქვესადგურიდან გამოსვლის წერტილიდან დაახლოებით 300 მ-ში კვეთს

ქუთაისი-ალპანას საავტომობილო გზას და მდ. რიონს. მდინარის გადაკვეთის შემდგომ ეგზ-ს დერეფანი ადის მაღალ ნიშნულებზე და მიემართება სოფ. ცაგერასკენ. სოფ. ცაგერას შემდგომ ეგზ მიემართება სოფ. დღნორისამდე. აღნიშნულ მონაკვეთში დერეფნის რელიეფი საკმაოდ რთული და გატყიანებულია. სოფ. ცაგერადან სოფ. დღნორისამდე მონაკვეთში საპროექტო 220 კვ ეგზ-დან დასავლეთით გადის ასევე საპროექტო ეგზ „ლაჯანურიწყალტუბო 500“. ამავე მონაკვეთში იგეგმება განშტოების მოწყობა ნამახვანის ჰესების კასკადის პირველი საფეხურის (ზედა ნამახვანი ჰესი, ძველი პროექტით - ტვიში ჰესი) ძალური კვანძისკენ. სოფ. საჩხეურის შემდგომ ეგზ-ს დერეფანი გაივლის სოფ. ლეხიდრისთავს. სოფლის ტერიტორიების გავლის შემდეგ დერეფანი კვეთს მდ. რიონის მარცხენა შენაკად ლეხიდარს, გაივლის ლეყერეთის აღმოსავლეთით სოფ. ოჯოლამდე, რომლის დერეფნის რელიეფი საკმაოდ დანაწევრებული და გატყიანებულია. შემდგომ სოფ. ოჯოლას საპროექტო ეგზ შემოუვლის დასავლეთის მხრიდან და დასავლეთით, სოფ. რიონი-ოჯოლას დამაკავშირებელი გზის დერეფანში გაივლის. აღნიშნულ მონაკვეთში დაპროექტებულია განშტოება ნამახვანის ჰესების კასკადის ქვედა საფეხურისკენ. საპროექტო დერეფანი, ამ მონაკვეთში დამოკიდებული იქნება კასკადის ქვედა საფეხურის ძალური კვანძის განთავსების დაზუსტებულ ადგილმდებარეობაზე. სოფ. რიონის და ზარათის სიახლოვეს გამავალი მონაკვეთი შემდგომ მდ. რიონის გადაკვეთს და გრძელდება დასავლეთის მიმართულებით, სოფ. გუმათის ჩრდილოეთ პერიფერიამდე. სოფ. გუმათიდან ეგზ-ს დერეფანი გრძელდება სამხრეთის მიმართულებით, სოფ. ბანოჯამდე. ამ მონაკვეთში ეგზ დასავლეთის მხრიდან ჩაუვლის სათაფლიის სახელმწიფო ნაკრძალს (საზღვრიდან დაცილების მანძილი 70-100 მ-ია). სოფ. ბანოჯადან საპროექტო ეგზ-ს დერეფანი უხვევს სამხრეთ-დასავლეთით და ტრასის ბოლომდე გადადის სასოფლოსამეურნეო სავარგულებზე და გაივლის სოფ. გუმბრას და ბოლოს, ქუთაისი-წყალტუბოლენტების საავტომობილო გზის გადაკვეთის შემდგომ საპროექტო ეგზ შედის ქვესადგურში „წყალტუბო“.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, შესწავლილ იქნა საპროექტო ტერიტორია. ჩატარებული სამუშაოების შედეგად მოხდა გარემოზე და ადამიანის ჯანმრთელობაზე მოსალოდნელი ძირითადი ზემოქმედების წყაროების, სახეებისა და ობიექტების იდენტიფიცირება. სკოპინგის პროცედურის შედეგად განსაზღვრული და დადგენილი იქნა გზმ-ს ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი და გზმ-ს პროცესში დეტალურად შესასწავლი ზემოქმედებები.

გზმ-ს ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი

- 1. გზმ-ს ანგარიში უნდა მოიცავდეს** „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მესამე ნაწილით დადგენილ ინფორმაციას;
- 2. გზმ-ს ანგარიშს უნდა დაერთოს** „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მეოთხე ნაწილით განსაზღვრული დოკუმენტაცია;
- 3. გზმ-ს ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს** სკოპინგის ანგარიშში მითითებული (განსაზღვრული, ჩასატარებელი) კვლევების შედეგები, მოპოვებული და შესწავლილი

ინფორმაცია, გზშ-ს პროცესში დეტალურად შესწავლილი ზემოქმედებები და შესაბამისი შემცირების/შერბილების ღონისძიებები;

4. გზშ-ს ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს:

- პროექტის საჭიროების დასაბუთება;
- პროექტის აღწერა;
- ტექნოლოგიური სქემა;
- ეგხ-ს ინფრასტრუქტურული ობიექტების და ტექნოლოგიური მოწყობილობების აღწერა;
- ეგხ-ს განთავსების ალტერნატიული ვარიანტები: ტექნოლოგიური ალტერნატივები შესაბამისი დასაბუთებით, გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით შერჩეული დასაბუთებული ალტერნატივა შეიფ ფაილებით;
- ეგხ-ს განთავსების ტერიტორიის და ანძების განთავსების GIS კოორდინატები;
- ეგხ-ს განთავსების ტერიტორიის გეოლოგიური კვლევები;
- ეგხ-ს დერეფანში არსებული მდინარეების, ხეობების გადაკვეთის ჰიდროგეოლოგიური კვლევები;
- საინჟინრო გეოლოგიური პირობები (მათ შორის საპროექტო ტერიტორიის სივრცეში არსებული საშიში გეოლოგიური პროცესების აღწერა);
- დაზუსტებული მონაცემები საპროექტო ეგხ-ს შერჩეული ალტერნატივის გასხვისების დერეფანში მოქცეული კერძო მესაკუთრეების შესახებ, ხაზობრივი ნაგებობების შესახებ ინფორმაცია (ტექნიკური გადაწყვეტა);
- დაზუსტდეს, დამატებით საჭირო ეგხ-ს ანძების და სხვა დამხმარე ინფრასტრუქტურის დროებითი განთავსების ტერიტორიები;
- ეგხ-ს ანძების და სხვა დამხმარე ინფრასტრუქტურის დროებითი განთავსების ტერიტორიების მართვის საკითხები (განთავსების პირობები, დრო, მასშტაბი);
- ეგხ-ს ძირითადი ფიზიკური მახასიათებლები (სიმძლავრე, მასშტაბი);
- მშენებლობის თანმიმდევრობის ვადები;
- ეგხ-ს მშენებლობის ეტაპზე დასაქმებული ადამიანების რაოდენობა და სამუშაო გრაფიკი;
- ბანაკის, სამშენებლო მოედნის და მასალის დასაწყობების მოედნების აღწერა;
- მშენებლობის ეტაპზე შესაძლო ავარიული სიტუაციების აღწერა და მათი მართვის გეგმა;
- მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე მოსალოდნელი ნარჩენების სახეობებისა და რაოდენობის შესახებ მონაცემები და შემდგომი მართვის ღონისძიებები;
- ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენებისა და რეკულტივაციასთან დაკავშირებული საკითხები;

- მშენებლობის ეტაპზე მოხსნილი ფუჭი ქანების დროებითი ან საბოლოო განთავსების საკითხები;
- სამშენებლო ტექნიკის ტრანსპორტირების მარშრუტი და სქემა;
- ეგხ-ს მშენებლობისთვის მისასვლელი გზების საჭიროების და აღნიშნული გზების მშენებლობასთან დაკავშირებული საკითხები;
- წარმოდგენილი ეგხ დერეფანი კვეთს სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიებს. აღნიშნულიდან გამომდინარე წარმოდგენილ იქნეს შეთანხმება სახელმწიფო ტყის ფონდის მართვის უფლების მქონე სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოსთან;
- სკოპინგის ეტაპზე საზოგადოების ინფორმირებისა და მათ მიერ წარმოდგენილი მოსაზრებებისა და შენიშვნების შესაბამისად, მათზე განხორციელებული რეაგირების შესახებ ინფორმაცია;

5. გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება გარემოს თითოეული კომპონენტისათვის და პროექტის განხორციელების შედეგად მოსალოდნელი ზემოქმედებების შეჯამება მათ შორის:

- ზემოქმედება ატმოსფერულ ჰაერზე მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე, ემისიები სამშენებლო ნედლეულისა გამოყენებისას, გაფრქვევის წყაროები, გაფრქვეული მავნე ნივთიერებები, გაბნევის ანგარიში და სხვა.
- ზემოქმედება ნიადაგზე და შესაძლო დაბინძურება, შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ხმაურის გავრცელება და მოსალოდნელი ზემოქმედება მშენებლობა/ექსპლუატაციის ეტაპზე და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ეგხ-ს მშენებლობასა და ექსპლუატაციის ეტაპზე გეოლოგიურ გარემოზე ზემოქმედება და საშიში გეოდინამიკური პროცესები და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ელექტრომაგნიტური გამოსხივება, შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ელექტრომაგნიტური ველით გამოწვეული კუმულაციური ზემოქმედება, შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ზემოქმედება მიწისქვეშა/გრუნტის წყლებზე და შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ზედაპირული წყლების დაბინძურების რისკები და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ბიოლოგიურ გარემოზე ზემოქმედება და ზემოქმედების შეფასება ეგხ-ს მოწყობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე;
- გზშ-ს ფარგლებში აისახოს ინფორმაცია სათანადო კვლევებზე დაყრდნობით უშუალოდ პროექტის გავლენის ზონაში არსებულ ცხოველებზე, მათ შორის ფრინველებზე (განსაკუთრებით ყურადღება გამახვილდეს საერთაშორისო ხელშეკრულებებით და საქართველოს „წითელი ნუსხით“ დაცულ სახეობებზე), მათზე შესაძლო ზემოქმედებაზე, ამ ზემოქმედების თავიდან აცილებაზე და საჭიროების შემთხვევაში საკომპენსაციო ღონისძიებებზე, წარმოდგენილ იქნას ზემოაღნიშნული კვლევის შედეგები;

- მცენარეულ საფარსა და ჰაბიტატების მთლიანობაზე ზემოქმედების შეფასება;
- ნარჩენების წარმოქმნით მოსალოდნელი ზემოქმედება და ზემოქმედების შეფასება;
- ზემოქმედების შეფასება სოციალურ-ეკონომიკურ გარემოზე, ჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული რისკებსა და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების შესახებ;
- ზემოქმედება ისტორიულ-კულტურულ და არქეოლოგიურ ძეგლებზე; • ეგხ-ს მოწყობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე განსახორციელებელი შემარბილებელი ღონისძიებების გეგმა;
- მოწყობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე განსახორციელებელი გარემოსდაცვითი მონიტორინგის გეგმა;
- გზმ-ს ფარგლებში შემუშავებული ძირითადი დასკვნები და საქმიანობის პროცესში განსახორციელებელი ძირითადი ღონისძიებები;
- ეგხ-ს განთავსების ტერიტორიის სიტუაციური სქემა (შესაბამისი აღნიშვნებით, ფოტო მასალა);
- გზმ-ს ფარგლებში აისახოს ინფორმაცია ეგხ-ს გასხვისების დერეფანში მოქცეული ხე-მცენარეების შესახებ სახეობების და რაოდენობის მითითებით.
- გზმ-ს ფარგლებში ზემოაღნიშნული კვლევების შედეგების საფუძველზე, მონიტორინგის გეგმაში აისახოს ბიომრავალფეროვნების ცალკეულ კომპონენტებზე ზემოქმედებაზე დაკვირვების საკითხი.

სკოპინგის ანგარიშში მოცემულია საპროექტო ტერიტორიების ვიზუალური შესწავლის შედეგად გამოვლენილი ისტორიულ-კულტურულ და არქეოლოგიურ ძეგლებზე შესაძლო ზემოქმედების რისკები და მათი შერბილების მექანიზმები. ვინაიდან მოცემულ ეტაპზე არ არის საბოლოოდ დადგენილი ანძების განთავსების ზუსტი არეალი, აუცილებელია მიწის სამუშაოების წარმოების დროს არქეოლოგიის კვალიფიკაციის მქონე სპეციალისტის დასწრება, არქეოლოგიური ობიექტის გამოვლენის შემთხვევაში მისი დაზიანების პრევენციის მიზნით. გზმ-ს ანგარიშის მომზადებისას მნიშვნელოვანია საპროექტო ტერიტორიების სრულფასოვანი შესწავლა შესაბამისი კვალიფიკაციის მქონე სპეციალისტების მიერ, ასევე ანძების განთავსების დაზუსტებული არეალების შესწავლა არქეოლოგიის კუთხით.

პროექტის („220 კვ ძაბვის საჰაერო ელექტროგადაცემის ხაზის „წყალტუბონამახვან-ტვიში-ლაჯანური“) დანართში წარმოდგენილი 56380 გრძ.მ. ფართობიდან (ხაზობრივი shp - ფაილები), 17785 გრძივი მეტრი მდებარეობს ცაგერის სატყეო უბნის ტვიშის სატყეოში; ტყიბულის სატყეო უბნის ორპირის სატყეოში და ხონი-წყალტუბოს სატყეო უბნის ჟონეთის სატყეოში. გზმ-ს ანგარიშში მერქიანი მცენარეების (8სმ და მეტი დიამეტრის) დახასიათება წარმოდგენილი უნდა იქნეს სტანდარტული სატყეო სატაქსაციო აღწერით, განხორციელებული მეტყევე სპეციალისტების მიერ. რადგან, დეტალური ბიოლოგიური კვლევები, მეტყევეური თვალსაზრისით, არასაკმარისია იმ ზემოქმედების განსაზღვრისათვის, რასაც იწვევს ხე-ტყის პირწმინდა ჭრა. გზმ-ს ანგარიშში წარმოდგენილი ეგხ-ს მშენებლობების ალტერნატივებიდან მიზანშეწონილია არჩეულ იქნეს ის ალტერნატივა, რომელსაც ნაკლები ზემოქმედება ექნება ტყის საფარზე.

საპროექტო საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზის მშენებლობის ტერიტორია კვეთს, სს „მაიკრონს კავკასუს“-ზე გაცემულ ლიცენზიას N1005560 და შპს „მოზაიკა“-ზე გაცემულ ლიცენზიის N01098 კონტურებს. ამასთან მითითებული საპროექტო ტერიტორია ასევე მოიცავს ბანოჯას კირქვის საბადოს. აღნიშნულიდან გამომდინარე წარმოდგენილი უნდა იქნეს შეთანხმება საჯარო სამართლის იურიდიულ პირთან – წიაღის ეროვნულ სააგენტოსთან, ხოლო ლიცენზირებული ობიექტის შემთხვევაში – აგრეთვე ლიცენზიის მფლობელთან შეთანხმება.

ამასთან მნიშვნელოვანია, რომ აღნიშნული საპროექტო პარამეტრები აკმაყოფილებდეს „საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 24 დეკემბრის N366 დადგენილებით დამტკიცებული „ელექტრული ქსელების ხაზობრივი ნაგებობების დაცვის წესი და მათი დაცვის ზონები“ ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნებს.

დასკვნითი ნაწილი:

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით სამინისტროში სს „საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემას“ მიერ წარმოდგენილ ცაგერის, ტყიბულის და წყალტუბოს მუნიციპალიტეტების ტერიტორიებზე ორჯაჭვა 220კვ ძაბვის საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზის „წყალტუბო-ნამახვანი-ტვიში-ლაჯანურის“ მშენებლობის და ექსპლუატაციის პროექტზე სავალდებულოა გზშ-ის ანგარიში მომზადდეს წინამდებარე სკოპინგის დასკვნით გათვალისწინებული კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის და წარმოსადგენი დოკუმენტაციის მიხედვით.